MỘT VÀI Ý KIẾN VỀ VIỆC BIÊN SOẠN TÀI LIỆU ĐÀO TẠO TỪ XA

HÀ THỊ THÙY DƯƠNG(*)

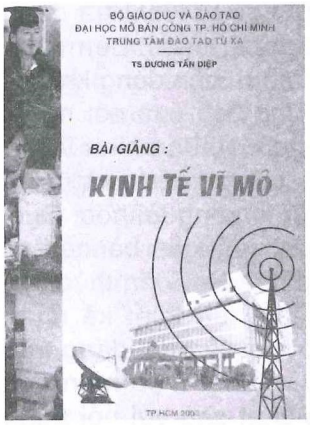

Giáo trình của Hệ ĐTTX ĐH Mở BC TP.HCM

Sau khi tham dự khóa học về "Phương pháp thực hiện và phát triển chương trình đào tạo từ xa" do Semolec phối hợp với Viện Đại học Mở Hà Nội tổ chức và qua thực tế biên soạn tài liệu học tập tôi nhận thấy có một số điểm cần chú ý để thiết kế chương trình và biên soạn tài liệu học tập từ xa hiệu quả. Theo kinh nghiệm của một số nước trong khu vực châu Á như Indonesia, Malaysia... thì việc xác định đúng đối tượng học tập là rất quan trọng trong thiết kế chương trình và biên soạn tài liệu học tập từ xa.

1. Xác định đối tượng học tập:

Đối tượng học tập của hệ đào tạo từ xa khá đặc biệt và đa dạng. Đây là những người nhìn chung không thu xếp được thời gian để theo học những lớp chính quy với thời gian nghiêm ngặt tại các trường đại học. Họ có thể đang đi làm việc nhưng vẫn muốn có thêm những kiến thức và nâng cao sự hiểu biết của mình; họ cũng có thể là những phụ nữ đã lập gia đình và mong muốn có thêm kiến thức cũng như bằng cấp để có một cơ hội công việc tốt.Tuy không có đủ thời gian và trình độ tương đồng như các sinh viên hệ chính quy, nhưng họ lại là những người có động cơ cao để học tập. Sở dĩ có thể khẳng định như vậy vì nếu thiếu động cơ cao thì sẽ rất khó để theo đuổi một chương trình học không có nhiều sự giao tiếp và tập trung như hệ chính quy.

Ở một số nước trong khu vực châu Á như Malaysia hay Singapore chẳng hạn, hệ đào tạo từ xa còn có cả chương trình sau đại học - đây quả là rất thú vị, đặc biệt là cho những đối tượng ở xa các trung tâm đào tạo hay những người đang phải đi làm kiếm sống hàng ngày mà vẫn không muốn tụt hậu.

Các học viên hệ từ xa đa phần là rất nhiệt tình, rất chịu khó và ở độ tuổi trung niên - là tuổi mà rất khó khăn khi thu xếp cả công việc và gia đình để học hành nâng cao sự hiểu biết. Tuy vậy, khi đi học những buổi tập trung phần đông họ tham dự đầy đủ, ghi chép cẩn thận và có vẻ rất thích thú khi tiếp nhận những kiến thức mà giảng viên truyền đạt.

Nếu so sánh với một số nước trong khu vực thì rõ ràng giữa những người học đều có chung đặc điểm là rất muốn tăng cường về kiến thức, cải thiện về trình độ và luôn học tập với tính độc lập và động cơ khá rõ ràng (chẳng hạn như có cơ hội công việc tốt hơn,

(*)Thạc sĩ, Giáo viên cơ hữu Khoa KT & QTKD ĐH Mở Bán công TP.HCM

thăng tiến trong nghề nghiệp hay nâng cao trình độ và sự hiểu biết để ứng dụng trong công việc và cuộc sống).

Nói tóm lại, xác định rõ đối tượng tham gia chương trình đào tạo là vô cùng cần thiết vì đây là những "khách hàng" khá đặc biệt cần có sự quan tâm và cung ứng phù hợp.

2. Một số ý kiến về việc thiết kế tài liệu cho hệ đào tạo từ xa:

Có thể nói, nếu so với các nước bạn trong khu vực thì hiện nay chương trình và tài liệu của chúng ta còn chưa đầy đủ và còn đôi điều bất cập.

Cụ thể, các chương trình đào tạo từ xa tại Indonesia thường được sự hỗ trợ rất lớn từ phía Chính phủ về ngân sách và chính sách. Tài liệu được sử dụng trong các chương trình này khá phong phú và xây dựng theo kế hoạch và "quy hoạch" rất bài bản, quy mô. Mỗi một môn học luôn có sách tham khảo, tài liệu học tập và tài liệu hướng dẫn học tập. Những tài liệu này thường được viết rất công phu thường mất khoảng từ hai đến bốn năm và khá phong phú về mặt nội dung.

Nhìn chung, một tài liệu học tập cho hệ đào tạo từ xa thường được viết với văn phong theo ngôn ngữ nói - nghĩa là rất sinh động và giản dị. Một tài liệu thường có một số nội dung khá độc lập, mỗi nội dung không chia theo chương vì sẽ rất dài mà chia thành từng bài nhỏ (section). Phần mở đầu của tài liệu phải có một bài giới thiệu - hướng dẫn. Đây là điều rất cần thiết cho người học. Trong bài giới thiệu cần có lời chào thân thiện và lời khuyến khích động viên. Hướng dẫn cách thức học tập cũng rất cần thiết trong bài này. Điều quan trọng là cần có địa chỉ để người học muốn thắc mắc phản hồi thì sẽ được đáp ứng và giải thích. Như vậy, bài giới thiệu cũng giống như hình ảnh một chủ nhà thân thiện ra cửa mời khách và chỉ dẫn chu đáo cách thức sử dụng cũng như trò chuyện trong ngôi nhà " kiến thức" của mình.

Sau bài giới thiệu, các nội dung sau khi được chia thành từng bài nhỏ sẽ được sắp xếp theo trật tự hợp lý để người học tiện theo dõi. Mỗi bài này cần có lời giới thiệu với những điểm nhấn mạnh đến lợi ích cụ thể rút ra từ bài học, hướng dẫn cơ bản cách thức học tập và thực hành và cũng không thiếu lời động viên cho người học. Mục tiêu chính của bài và các nội dung chia theo mục cũng được để ở phần này cho người học có sự hình dung tổng quát nhất. Các lý thuyết được trình bày trong bài cần dễ hiểu, ngôn từ không quá cầu kỳ; điều quan trọng là luôn có những dẫn chứng minh họa rất thực tế để người học dễ tiếp cận và hình dung cụ thể hơn. Vì tài liệu này viết cho người tự học nên cần gây cho họ niềm hứng thú bằng những câu hỏi sau mỗi phần của bài để người học tự kiểm tra đánh giá kiến thức vừa tiếp nhận được. bên cạnh đó, những phần nhấn mạnh cần đóng khung, in đậm để gây phản ứng tích cực nơi người học, giúp họ nhớ lâu hơn. Những hình vẽ và biểu đồ cần đưa thêm vào bài để tạo sự sinh động và hấp dẫn, chú ý cho người học. Cuối phần nội dung trình bày của toàn bài cần có tóm tắt để một lần nữa nhắc lại kiến thức cho người học. Phần bài tập nên thiết kế ngắn gọn nhưng đầy đủ, có thể để dưới dạng trắc nghiệm, câu hỏi tự luận... tùy theo môn học nhưng phải liên quan chặt chẽ với nội dung vừa học và mang dấu ấn của thực tế vì đối tượng học phần lớn là người đã và đang đi làm.

"Nói thì dễ, làm mới khó". Quả là cho dù đã tham gia khóa học và nghiên cứu kỹ các tài liệu nhưng tôi vẫn rất khó khăn khi bắt tạy vào viết tài liệu. Nếu so với thời gian ba bốn năm như cách làm của các nước bạn thì đúng là chúng ta đang biên soạn với tốc độ của "âm thanh". Tuy nhiên vì người học của chúng ta đang rất cần tài liệu, có thể nói là " khát khao" nên chúng ta không thể không đáp ứng. Tài liệu cũng cần phải có đủ " bộ ba" như các nước bạn đang có quả là cũng khó trong thời điểm này vì chúng ta không có nhiều thời gian và cũng không có nhiều chuyên gia có kinh nghiệm trong lĩnh vực này. Về cách thức viết và văn phong "viết như nói" cũng rất khó vì đây là cả một kỹ năng, đặc biệt là làm đơn giản hóa những điều phức tạp là cả một nghệ thuật vì viết đơn giản, ngắn gọn mà vẫn súc tích, dễ hiểu và

đủ ý quả là điều rất khó khăn. Có thể nói, người viết phải có bề dày kinh nghiệm giảng dạy và thực tế.

Bên cạnh tài liệu cho người học hệ từ xa, các phương tiện hỗ trợ khác nhìn chung hiện nay chúng ta cũng cũng vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu. Chẳng hạn như các nước bạn và ngay cả Viện Đại học mở Hà nội đã có các tài liệu được thực hiện dưới dạng các CD và các chương trình phát sóng trên truyền hình vào những giờ cố định hàng ngày để người học, bằng các cách thức khác nhau có thể cập nhật được kiến thức của mình.

Nhìn chung, từ lý thuyết đến thực tế là cả một khoảng cách mà chúng ta phải cố gắng từng bước một để đi đến đích là phát triển chương trình học liệu cho hệ đào tạo từ xa. Tài liệu sẽ được thiết kế theo nguyên tắc đơn giản, ngắn gọn và đủ ý. Người học, về cơ bản sẽ nắm được một cách hệ thống về môn học và có được một nền tảng căn bản về kiến thức cần học. Như vậy, trong giai đoạn hiện nay, loại tài liệu như vậy sẽ đáp ứng nhu cầu trước mắt vô cùng cấp bách và chắc chắn trong tương lai, chúng ta sẽ tiếp tục hòan thiện và bổ sung hơn nữa cho phù hợp với thực tế và yêu cầu của người học. Mặt khác, những phương tiện học tập hỗ trợ như giáo án điện tử thì hiện nay, chúng ta đã và đáng triển khai khá tốt với một số môn tại Khoa Kinh tế - Quản trị kinh doanh.

Tóm lại, qua những ngày tham gia khóa học và với chút ít kinh nghiệm thực tế, tôi xin mạnh dạn đưa ra một số nhận xét như trên. Cho đến thời điểm này, quả là chúng ta đang gặp nhiều khó khăn, " vạn sự khởi đầu nan"- hy vọng qua khoảng thời gian rất đáng nhớ này - bận rộn nhưng rất thú vị - chúng ta sẽ gặt hái được những thành công trong tương lai. Điều quan trọng hơn cả là chúng ta đã rất cố gắng với tất cả tâm huyết để hòan thành chương trình học liệu cho các bạn học viên hệ đào tạo từ xa - một công việc gian nan nhưng cũng rất vinh quang cho những người đang đứng trên bục giảng.